Housing and Rural Environment
Print ISSN: 2008 - 4994 Online ISSN: 2588 - 6215
Homepage: https://jhre.ir

The role of religious components of lifestyle in the formation of rural living space; case study: Kergan village

Sara Jahed[1]✉, **Fateme Mokhtari Algalandis**[2], and **Shahin Farrokhi**[3]✉

1. Master of Architecture Student, Housing Major, Faculty of Architecture and Urban Planning, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran. E-mail: sara-jahed@arch.iust.ac.ir
2. Master of Architecture Student, Architectural Engineering Major, Faculty of Architecture and Urbanism, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran. E-mail: fa.mokhtari@tabriziau.ac.ir
3. Corresponding author, PhD in Islamic Architecture, Faculty of Architecture and Urbanism, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran. E-mail: shahin.farrokhii@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received 6 March 2024
Received in revised form 28 January 2025
Accepted 24 February 2025
Available online 29 March 2025

Keywords:
Religious rituals,
lifestyle,
religious lifestyle,
rural living space,
Kargan village.

ABSTRACT

Objective: The formation pattern of rural living spaces is influenced by multiple factors, with the lifestyle of the inhabitants being one of the most fundamental and impactful. In this context, religion, rituals, and religious elements play a significant role in shaping lifestyle choices, as religion greatly influences culture, lifestyles, consumption habits, behaviors, thinking patterns, attitudes, and worldviews. This study aims to explore the role and impact of religious lifestyle components and rituals on the formation of rural living spaces.

Method: This research is qualitative in nature. Initially, through theoretical studies utilizing library resources and a descriptive-analytical method, three key topics were examined: lifestyle, religious rituals, and the relationship between religious lifestyle and rural living spaces and architecture. The dimensions and components of each were analyzed. Based on the theoretical findings and a conceptual model developed in the first phase, field studies were conducted using interviews and observations as tools for data collection. The gathered data was recorded and analyzed, and the effects of the identified religious components were examined in real-life examples within the selected village. The case study is the village of Kargan, located in Bostanabad County, East Azerbaijan Province.

Results: The study's findings indicate that religious rituals and elements influence various aspects of rural living spaces, including residential and livelihood-related areas, spiritual and religious zones, and socio-cultural and environmental aspects. For instance, the livelihood aspect is reflected in the creation of service spaces; the environmental aspect is observed in the use of renewable materials and the preservation of the natural environment; the socio-cultural aspect appears in the design of buildings and public spaces for specific ceremonies; and the religious and spiritual aspect is evident in the simplicity, privacy, and avoidance of extravagance in home design.

Conclusions: The results show that religion and faith lead to specific lifestyle choices, which in turn shape the unique spatial character of rural living environments. Therefore, one of the key factors influencing the spatial configuration of rural housing in the village of Kargan is the religious lifestyle of its inhabitants.

Cite this article: Jahed, S., Mokhtari Algalandis, F., & Farrohki, S. (2025). The role of religious components of lifestyle in the formation of rural living space; case study: Kergan village. *Housing and Rural Environment*, 44 (189), 81-92. https://doi.org/10.22034/44.189.81

© The Author(s).
Publisher: Natural Disasters Research Institute (NDRI).
DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]
[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

Introduction

Over the past few decades, the concept of lifestyle has attracted considerable attention from experts across various fields. Lifestyle refers to the set of behaviors related to both the cultural and material consumption aspects of an individual's life, which manifest practically and can be observed in daily practice (Raftajah & Vafaadar, 2014, p. 2). On the other hand, religiosity can be defined as belief in religious teachings, attachment to them, adherence to rituals, laws, and practical traditions, as well as engaging in religious interactions with others (Raftajah & Vafaadar, 2014).

In one view, religion is considered part of spiritual culture and a source of inspiration for individuals' ways of life within a community. Another perspective sees religion as an independent factor that influences the formation of various lifestyles. Historical evidence indicates a direct connection between the beliefs of early humans and their ways of life, their dwelling places, and the architectural forms of their homes. Overall, the impact of diverse religions on people's culture and way of life—particularly on architecture—has been significant. Consequently, examining the relationship between these two concepts and understanding how religious elements influence architecture is both necessary and important.

The questions that emerge in this context are: How do religious lifestyles, rituals, and religious elements influence the formation of rural living space patterns? Furthermore, what factors contribute to shaping rural living spaces? Although, with the increase in population and urban expansion, the connection between religious beliefs and architecture has weakened, traditional, cultural, and religious influences continue to play a substantial role in shaping living spaces, especially in rural architecture.

Therefore, the environment and architecture, alongside religious beliefs, also exert spiritual and emotional impacts on the formation of these spaces. Religion and its ideals contribute to enriching art and architecture, leaving enduring effects. Studying rural lifestyles, as well as the rituals and religious components derived from them, is of particular importance. Thus, lifestyle and religious elements together play a critical role in analyzing and designing rural living spaces. This research begins with the broad concept of lifestyle and then examines the religious components derived from it. It explores the relationship between these elements in shaping rural living spaces and discusses the resulting impacts of religious rituals and lifestyle components on rural settlement patterns.

Method

This research adopts a qualitative approach and is conducted in two primary areas: library-documentary research and field studies. Initially, theoretical research was carried out using a descriptive-analytical method, focusing on three key topics: lifestyle, religious rituals, and the relationship between religious lifestyle and rural living spaces and architecture. The dimensions and components of these topics were examined thoroughly. Following the theoretical studies and based on the conceptual model derived from this phase, field research was carried out in Kargan village through interviews and observations. Data were collected and documented systematically. Finally, the impact of the components derived from the theoretical framework was analyzed through concrete examples observed in the village.

Results

In the fieldwork stage, interviews, site visits, and surveys were employed to assess the tangible aspects of the components identified during the theoretical phase. The subcomponents of the religious lifestyle and its associated rituals demonstrated a diverse range of effects on the architectural living spaces of Kargan village. The religious lifestyle of

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

the villagers influences their dwellings across all domains of behavior, architecture, and daily practices, including biological and livelihood activities as well as religious, spiritual, environmental, social, and cultural engagements. These activities can be categorized into four primary domains:

1. Communication with oneself: This domain includes biological and livelihood activities. Biological aspects—such as sleeping, resting, purity, and cleanliness—influence the design of personal spaces, including bedrooms and bedding storage areas. Livelihood practices, including work habits, frugality, and appreciation for one's possessions, affect the design of utility spaces.
2. Communication with others: This domain comprises social and cultural activities that shape both interior and exterior domestic spaces. Neighborly relations and hospitality impact the design of outdoor spaces, while family interactions influence interior spatial organization and layout.
3. Communication with God: This domain reflects spiritual and religious practices rooted in chastity, modesty, privacy, solitude, and worship. These elements inform the design of modest, purpose-built prayer rooms and other sacred spaces, reinforcing the spiritual and religious character of the home.
4. Communication with nature: This domain addresses interactions with the environment, including adaptation to local climatic conditions, energy-efficient practices, and a strong connection to the surrounding landscape. These considerations directly influence the design and orientation of spaces to achieve harmony with nature.

Conclusions

Humans' perspectives on existence are revealed through their architecture. Various factors influence the formation of these worldviews. One of the primary factors examined in this research is the impact of religious and ritualistic beliefs on rural lifestyles, especially concerning the formation of rural living spaces. Humans' religious outlook shapes the construction of their homes and is reflected in their architecture. Despite the various historical transformations that indigenous architecture has undergone, it has preserved its identity. Because this architecture reflects the customs, spirit, emotions, thoughts, and religious and ritual beliefs of its people, it can be regarded as the cultural identity of the community that created it.

Based on the theoretical and field studies conducted in this research, it can be concluded that the religious lifestyle of the inhabitants of Kargan village significantly affects their living spaces. This influence spans all domains of behavior, architecture, and activities, including biological and livelihood practices, religious and spiritual practices, environmental interactions, and social and cultural engagements. These activities can be categorized into four primary domains: communication with oneself, communication with others, communication with God, and communication with nature. Analysis of these domains in Kargan village revealed that religious lifestyle components play a substantial role in shaping its residential spaces.

Author Contributions

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

Data Availability Statement

Not applicable

Acknowledgements

Not applicable

Ethical considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

مسکن و محیط روستا
شاپا چاپی: ۴۹۹۴ - ۲۰۰۸ شاپا الکترونیکی: ۶۲۱۵ - ۲۵۸۸
Homepage: https://jhre.ir

نقش مؤلفه‌های مذهبی سبک زندگی در شکل‌گیری فضای زیست روستایی؛ مطالعه موردی: روستای کرگان

سارا جاهد[۱]، فاطمه مختاری‌القلندیس[۲]، شهین فرخی[۳]✉

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مسکن، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: sara-jahed@arch.iust.ac.ir
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: fa.mokhtari@tabriziau.ac.ir
۳. نویسنده مسئول، دکترای معماری اسلامی، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: shahin.farrokhi@tabriziau.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۶
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۰۹
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۶
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۱/۰۹

کلیدواژه‌ها:
آیین‌های مذهبی،
سبک زندگی،
سبک زندگی مذهبی،
فضای زیست روستایی،
روستای کرگان.

چکیده

هدف: الگوی شکل‌گیری فضای زیست روستایی وابسته به عوامل متعددی است. یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار و اصول بنیادین آن، شیوه زیست ساکنین و به عبارتی سبک زندگی ایشان است. در این میان، دین، آیین‌ها و مؤلفه‌های مذهبی نقش مهمی را در گزینش سبک زندگی دارد چراکه دین تأثیر قابل‌توجهی در کنترل فرهنگ، سبک‌های زندگی، نحوه مصرف، طرز رفتار، طرز تفکر و نگرش و جهان‌بینی داشته است. این پژوهش درصدد دستیابی به نقش و تأثیر مؤلفه‌های مذهبی سبک زندگی روستائیان و آیین‌های مذهبی در شکل‌گیری فضاهای زیست روستایی است.

روش پژوهش: روش این پژوهش از نوع کیفی بوده که ابتدا در قالب مطالعات نظری با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و بر اساس روش توصیفی–تحلیلی، سه مقوله سبک زندگی، آیین‌های مذهبی و رابطه سبک زندگی مذهبی با فضای زندگی و معماری روستایی بررسی و ابعاد و مؤلفه‌های آن‌ها مورد تحلیل قرار گرفت. پس از انجام مطالعات نظری و بر اساس مدل به‌دست‌آمده از بخش اول، مطالعات میدانی به‌صورت برداشت‌های میدانی و با استفاده از ابزار مصاحبه و مشاهده انجام شد. اطلاعات به‌دست‌آمده، داده‌های موردنیاز جمع‌آوری و ثبت شد و درنهایت آثار مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در مطالعات نظری در قالب نمونه‌های عینی در روستای موردنظر بررسی شد. نمونه موردمطالعه، روستای کرگان از استان آذربایجان شرقی و شهرستان بستان‌آباد است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که آیین‌ها و مؤلفه‌های مذهبی بر جنبه‌های مختلفی از فضای زیستی روستایی اعم از فضاهای زیستی و معیشتی، معنوی و مذهبی، فرهنگی–اجتماعی و زیست‌محیطی تأثیرگذار است که نمود جنبه زیستی و معیشتی را می‌توان در ایجاد فضاهای خدماتی، جنبه زیست‌محیطی را می‌توان در عدم تخریب محیط‌زیست و استفاده از مصالح تجدیدپذیر، جنبه فرهنگی–اجتماعی را می‌توان در طراحی بناها و فضاهای میدانی و جمعی برای مراسم خاص و جنبه مذهبی و معنوی را می‌توان در ایجاد مرز و حریم و سادگی و دور از تجمل‌گرایی در طراحی خانه مشاهده کرد.

نتیجه‌گیری: نتایج بیانگر آن است که دین و مذهب باعث گزینش خاص زندگی می‌شود که این سبک زندگی خاص علت ایجاد فضای زیست خاص آن منطقه است؛ بنابراین یکی از عوامل تأثیرگذار در ساخت فضاهای زیستی روستای کرگان، سبک زندگی مذهبی آن منطقه است.

استناد: جاهد، سارا؛ مختاری‌القلندیس، فاطمه؛ فرخی، شهین. (۱۴۰۴). نقش مؤلفه‌های مذهبی سبک زندگی در شکل‌گیری فضای زیست روستایی؛ مطالعه موردی: روستای کرگان. *مسکن و محیط روستا*، ۴۴ (۱۸۹)، ۹۲-۸۱. https://doi.org/10.22034/44.189.81

ناشر: پژوهشکده سوانح طبیعی.
© نویسندگان.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]
[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

مقدمه

مفهوم سبک زندگی طی چند دهه اخیر، توجه صاحب‌نظران عرصه‌های گوناگون را به خود جلب کرده است. مراد از سبک زندگی مجموعه رفتارهای مربوط به حوزه مصرف فرهنگی و مادی زندگی افراد است که در عرصه عمل محقق شده و قابل‌مشاهده است (Rafatjah & Vafadar, 2014). از طرفی دین‌داری را می‌توان اعتقاد به آموزه‌های دینی، ایمان و دل‌بستگی به آن‌ها، پایبندی به مناسک، احکام و آداب عملی و تعامل دین پسند با دیگران دانست (Rafatjah & Vafadar, 2014). در یک رویکرد، دین به‌عنوان جزئی از فرهنگ معنوی و الهام‌بخش شیوه زندگی افراد در جامعه دیده می‌شود. در رویکرد دیگر، دین به‌عنوان عامل مستقلی که تأثیرگذار بر شکل‌گیری سبک‌های مختلف زندگی است، بررسی می‌شود. اسناد تاریخی نشان می‌دهند که ارتباط مستقیمی بین اعتقادات انسان‌های اولیه، نحوه زندگی، محل سکونت و فرم معماری خانه‌ها وجود دارد. به‌طور کل، ادیان مختلف بر فرهنگ و زندگی مردم و به‌ویژه در معماری آن سرزمین تأثیرگذار بوده است. بدین ترتیب، بررسی رابطه این دو مقوله و چگونگی تأثیر مؤلفه‌های مذهبی در حوزه معماری ضروری و لازم به نظر می‌رسد. پرسش‌هایی که در این زمینه مطرح می‌شود این است که چگونه سبک زندگی مذهبی، آیین‌ها و مؤلفه‌های مذهبی در شکل‌گیری الگوی فضای زندگی روستایی تأثیر می‌گذارند؟ همچنین، الگوی شکل‌گیری فضای زیست روستایی وابسته به چه عواملی است؟ اگرچه با رشد جمعیت و گسترش شهرها، ارتباط میان اعتقادات دینی و معماری کمتر شده است، ولی در روستاها تأثیرات سنتی، فرهنگی و مذهبی همچنان بر شکل‌گیری فضاهای زیستی و به‌ویژه معماری ساختمان‌ها تأثیرگذار است؛ بنابراین، محیط و معماری در کنار اعتقادات مذهبی، تأثیرات روحی و معنوی را نیز در شکل‌دهی خود دارند. درنتیجه، دین و اهداف آن در هنر و معماری، به غنای این عرصه‌ها کمک کرده و آثار آن همیشه پایدار می‌مانند. بررسی سبک زندگی روستایی و آیین‌ها و مؤلفه‌های مذهبی ناشی از آن اهمیت ویژه‌ای دارد؛ لذا باید اذعان داشت سبک زندگی و مؤلفه‌های مذهبی آن در کنار هم، در تحلیل و طراحی فضاهای زیستی روستایی دخیل هستند. بدین منظور در این پژوهش از کلیدواژه کلی سبک زندگی شروع شده و بعد از بررسی مؤلفه‌های مذهبی ناشی از آن، به ارتباط میان این مؤلفه‌ها در شکل‌گیری فضای زیست روستایی پرداخته شده است و نتایج و تأثیرات آیین‌ها و مؤلفه‌های مذهبی سبک زندگی در شکل‌گیری فضای زیست روستایی بیان شده‌اند.

پیشینه پژوهش

سبک زندگی، نشان‌دهنده مجموعه جهت‌گیری‌های ارزشی، هنجارها، خواسته‌ها، تمایلات و شیوه رفتار و در کل وضعیت فرهنگی جامعه است. از طرفی سبک زندگی یکی از پایه‌های شکل‌گیری تمدن اسلامی و پایه فرهنگ نرم و زنده آن است (Saboorian, 2021). به‌طورکلی تأثیر انواع سبک زندگی از جنبه‌های گوناگون بر کالبد و معماری در مقالات متعدد موردبررسی قرار گرفته است؛ برای مثال شیخ اکبری، سهیلی و ارمغان (۲۰۲۲) به «تأثیر سبک زندگی نوگرا بر چگونگی محرمیت در خانه‌های برون‌گرای دوره پهلوی اول، شهر تهران» پرداخته‌اند. در نگاهی دیگر، زندیه (۲۰۱۹) «تأثیر دین بر گسترش معماری در ایران و جهان» را بررسی نموده و یا قره بگلو و آشتیانی (۲۰۲۲) به «نقش طرحواره‌های ذهنی در شکل‌گیری الگوی مسکن سنتی» و عباسی ملکی و همکاران (۲۰۲۲) به نقش حس تعلق و خاطره در تداوم زیست در خانه‌های دوره پهلوی پرداخته‌اند. در گامی دیگر نعیمی طرئی (۲۰۲۱) «تحلیلی بر بازنمود سبک زندگی اسلامی–ایرانی در معماری مجتمع‌های مسکونی (موردمطالعه: نشیمن و پذیرایی در مجتمع‌های مسکونی شهر تبریز)» را ارائه کرده است. همچنین مقاله‌های دیگری در این زمینه ارائه شده‌اند، اما به‌طور خاص به نقش مؤلفه‌های مذهبی سبک زندگی در شکل‌گیری فضای زیست روستایی پرداخته نشده است. سبک زندگی روشی است که فرد در طول زندگی انتخاب کرده و از عوامل بسیار مهم در شکل‌گیری معماری به شمار می‌رود و متأثر از فرهنگ، نژاد، مذهب، عوامل جغرافیایی، اجتماعی و عقاید و باورها است. در ادبیات جامعه‌شناختی، سبک زندگی می‌تواند تجلی نگرش‌ها و گرایش‌ها و وجه تمایز آنان از سایرین باشد. این مقدمه سعی بر ایجاد یک پیش‌زمینه ذهنی برای مفهوم سبک زندگی بود؛ اما باتوجه‌به معانی مختلف و برای انتقال خوب مفاهیم، جدول ۱ گردآوری شده است.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

جدول ۱. مفاهیم سبک زندگی

		مفهوم سبک زندگی	توضیح	مأخذ
ابعاد سبک زندگی	سبک زندگی اجتماعی	الگوی رفتار جمعی	سبک زندگی را الگوی رفتار جمعی می‌داند. این رفتارها از جنس رسوم و عادات اجتماعی و روش‌های فکری‌اند.	Samad zade et al., 2017
		پیوندهای اجتماعی	سبک زندگی اجتماعی به پیوندهای اجتماعی از قبیل ازدواج و تعامل با خویشاوندان مربوط است.	Hasani et al., 2017
		روابط خویشاوندی	روابط خویشاوندی، روابط دوستی و روابط خانوادگی را شاخص‌های سنجش سبک زندگی در نظر گرفته‌اند.	
		تولید و مصرف روابط اجتماعی	سبک زندگی اجتماعی به تولید و مصرف روابط اجتماعی معطوف است.	
		شیوه زیستن	از دیدگاه مقام معظم رهبری سبک زندگی عبارت است از شیوه زیستن و رفتار اجتماعی.	Saboorian, 2021
		الگوهای رفتاری	کلیت الگوهای رفتاری و تمایل هنجاری که ازطریق فرایندهای اجتماعی تکامل می‌یابند.	Mahdavi Kani, 2008
	سبک زندگی فرهنگی	باورها و ارزش‌ها	باورها و ارزش‌ها به‌عنوان ابعاد اصلی هر فرهنگی زاییده یا منشأ جهان‌بینی هستند که در لایه‌های بیرونی فرهنگ این ارزش‌ها و باورها خود را به اشکال مختلفی ازجمله سبک‌های معماری و سبک‌های زندگی خود را نمایان می‌سازد.	Samad zade et al., 2017
		تظاهر بیرونی هویت	سبک زندگی، فرهنگ زیسته‌ای است که افراد در درون آن به‌صورت فعال هویت خود را بروز می‌دهند، سبک زندگی، تظاهر بیرونی هویت است.	Hasani et al., 2017
		تولید فرهنگی	سبک زندگی فرهنگی، شامل تولید فرهنگی است.	
		راهی برای درک معانی نمادین زنـدگی	رویکرد فرهنگی به سبک زندگی، راهی است که به درک معانی نمادین زنـدگی روزمره که پیوسته در حال نو شدن هستند، می‌انجامد.	
		طیفی از مصرف فرهنگی تا تولید فرهنگی	سبک زندگی فرهنگی دربرگیرنده طیفی از مصرف فرهنگی تا تولید فرهنگی است که ش کنش‌های متنـوعی ازجمله مصرف مذهبی، مطالعه کتاب و تولید هنری است.	
	سبک زندگی فردی	ویژگی افراد	سبک زندگی با اینکه در سطح گروه هم قابل‌تحلیل است، اما در اصل ویژگی افراد است.	Hasani et al., 2017
		مجموعه‌ای از رفتارهای انتخابی	سبک زندگی مجموعه‌ای از رفتارهای انتخابی افراد است.	
		منحصر به هر فرد	کلیت ارزش‌ها، احساسات، دانش، اعمال معنی‌دار و ویژگی‌های رفتاری که منحصربه‌فرد بودن هر فرد را تشکیل می‌دهد.	
		روش منتخب مردم	اصطلاح سبک زندگی به‌صورت عام عبارت است از روشی که مردم انتخاب می‌کنند که چگونه رفتار کنند یا چگونه به فعالیتی بپردازند که دارای شخصیت متمایز باشند.	Ebrahimi et al., 2017
		تجلی مکانیسم روحی. عادات فکری	زیمل پیرو در جای دیگر سبک زندگی فرد را تجلی مکانیسم روحی، عادات فکری و معرفت او قلمداد می‌کند.	Mahdavi Kani, 2008
		فردیت برتر خود	سبک زندگی تجسم تلاش انسان برای یافتن ارزش‌های بنیادی یا به تعبیری فردیت برتر خود در فرهنگ عینی‌اش و شناساندن آن به دیگران است.	Samad zade et al., 2017
	سبک زندگی اقتصادی	الگوهای مصرف	سبک زندگی به الگوهای مصرف و استفاده از کالاهای مادی و نمادین که مرتبط به گروه‌ها و طبقات اجتماعی است.	Hasani et al., 2017
		حسابگری	زیمل در فلسفه پول، از تسلط پول و حسابگری بر شیوه زندگی انسان‌های شهرنشین و پیچیده شدن آن صحبت می‌کند و معتقد است حسابگری، وجه غالب سبک زندگی مدرن است.	
		تولید و مصرف کالا	سبک زندگی اقتصادی شامل تولید و مصرف کالاهای مادی از قبیل نوع وسیله نقلیه است.	
		رفتار مصرف‌گرایانه مصرف‌کننده	مجموعه یا الگوهای خودآگاه و دقیقاً توسعه‌یافته ترجیحات فردی در رفتار شخصی مصرف‌کننده است.	Mahdavi Kani, 2008
	سبک زندگی خرده‌فرهنگی	رفتارهای مسئولانه در قبال محیط‌زیست	سبک زندگی محیط‌زیستی به رفتارهای مسئولانه در قبال محیط‌زیست، کنش‌های فردی در جهت حفاظت از طبیعت، حفظ منابع طبیعی، تعهد به کنش‌های جمعی در مقابل مسائل محیط‌زیستی و جستجوی راه‌حل برای مسائل دلالت دارد.	Darvish et al., 2018

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]
[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

		عامل تغییرات در محیطزیست	سبک زندگی زیست‌محیطی تغییرات معنی‌دار در محیطزیست به وجود می‌آورد.	
		الگویی تضمین‌کننده سلامت محیطزیست	سبک زندگی محیطزیستی به الگویی گفته می‌شود که با اجتناب از آسیب زدن به محیطزیست و جلوگیری از ایجاد، گسترش و ادامه مشکلات محیطزیستی، تضمین‌کننده حد بالای سلامت محیطزیست باشد.	
		الگوهای هماهنگ با زیست‌بوم	این سبک زندگی دربردارنده الگوهایی از رفتار است که با زیست‌بوم هماهنگ است و چرخه‌های طبیعی آن بازسازی منابعش را مختل نمی‌سازد.	
	سبک زندگی مذهبی	ارتباط با محرم و نامحرم	اشکال مختلف ارتباط با محرم و نامحرم در فضای واقعی و مجازی	Hasani et al., 2017
		نوع پوشش و شیوه بیان	روابط با جنس مخالف، نوع پوشش و شیوه بیان؛ پاک‌سرشت	
		قرب الهی	درحالی‌که در سبک زندگی قرآنی، مطلوب نهایی انسان، در نزدیک شدن هرچه بیشتر به سرچشمه کمال هستی، یعنی قرب الهی و هدف متعالی‌اش، تکامل اختیاری است.	Irvani & Jalaian Akbarnia, 2013
		پایه شکل‌گیری تمدن اسلامی	سبک زندگی یکی از پایه‌های شکل‌گیری تمدن اسلامی و پایه فرهنگ نرم و زنده آن است.	Saboorian, 2021
		قواعد و ملاک‌های اسلامی چه شخصی، چه غیرشخصی	سبک زندگی اسلامی یعنی در زندگی هر فرد، چه شخصی، چه غیرشخصی، خانوادگی، اجتماعی و... قواعد، الگوها، قالب‌ها و ملاک‌های اسلامی نقش مهمی ایفا کند؛ یعنی روش‌ها را بر اساس آنچه اسلام گفته و خواسته است به کار گیرد.	Fazeli & Ansari Moghadam, 2018
		نگرش‌ها و گرایش‌ها	مجموعه رفتارهای مرجحی که دارای الگو بوده و توسط افراد یا گروه‌ها برگزیده می‌شود و می‌توانند تجلی نگرش‌ها و گرایش‌های آنان و وجه تمایز آنان از سایرین باشد.	Gudarzi et al., 2018

با بررسی مفاهیم سبک زندگی از دیدگاه افراد مختلف، این نتیجه حاصل شد که سبک زندگی به معنای شیوه زندگی خاص یک فرد، گروه یا جامعه است که همه حوزه‌های رفتاری و وضعیت‌های اجتماعی و اقتصادی و زیست‌محیطی و اموری نظیر بینش‌ها (ادراک‌ها و اعتقادات) و گرایش‌ها (ارزش‌ها، تمایلات و ترجیحات) را شامل می‌شود و به‌بیان‌دیگر سبک زندگی اصطلاحی است که در بطن خود مؤلفه‌های زیستی، اجتماعی–فرهنگی و معیشتی را می‌پروراند و تأثیرات عمیقی در الگوهای زندگی افراد جامعه می‌گذارد که می‌توان باتوجه‌به مفاهیم ارائه‌شده ابعاد سبک زندگی را به ۵ حوزه کلی، دسته‌بندی نمود که شامل سبک زندگی اجتماعی، فرهنگی، فردی، جغرافیایی و مذهبی است که حوزه موردبررسی این پژوهش جنبه مذهبی سبک زندگی است.

سبک زندگی مذهبی

یکی از جنبه‌های مهم زندگی بشر و یا درواقع مهم‌ترین و اصلی‌ترین جنبه زندگی انسان، بحث مذهب و دین و زندگی بر مبنای دین است. به‌گونه‌ای که می‌توان و باید گفت انسان و نوع بشر در هیچ زمانی و هیچ گستره و محدوده و جایگاهی در روی کره زمین خالی از عنصر اعتقاد و باور و دغدغه دین و عقیده نبوده است. تاریخ به ما نشان داده است که ماندگارترین آثار و جلوه‌های هنرنمایی انسان و غنی‌ترین نشانه‌ها و نمادهای زیباشناختی، در دوره‌هایی حاصل آمده است که حس دینی و تجربه امر قدسی (رابطه با ماورای طبیعت)، فضای غالب بر جامعه بوده است (Zandieh, 2019). به‌بیان‌دیگر، دین جزء انکارناپذیر ساخت اجتماعی است و از این لحاظ موردتوجه ویژه قرار می‌گیرد (Aghaeimehr et al., 2023). درباره رابطه دین و سبک زندگی می‌توان گفت دین، فرهنگ جامعه را شکل می‌دهد (Falahfar & Reisi, 2022). پیکربندی فضای خانه در یک منطقه متأثر از سبک زندگی ساکنان آن منطقه است (Bazaei et al., 2021). وابستگی عمیق به مبانی مذهبی از ویژگی‌های فرهنگ روستایی است (Khasm Afkan Nezam & Tahbaz, 2023). سید حسین نصر در کتاب معنویت و هنر اسلامی می‌گوید که: هنر مقدس (معماری) به آن دسته از تجلیات سنتی منحصر می‌گردد که ارتباطی مستقیم با اصول معنوی آن تمدن و لذا با آیین‌ها و افعال مذهبی و درونی آن دارند و حاوی موضوعی مقدس و نوعی نمادپردازی معنوی‌اند. باتوجه‌به دیدگاه نصر می‌توان نتیجه گرفت که مراسم آیینی، نمادی در جهت انتقال آموزه‌ها و تعالیم سنت (مذهب) است (Mazhary & Poodat, 2019). مذهب و دستورات دینی، شکل‌دهنده و عامل تأثیرگذار بر سبک زندگی افراد است. در سبک زندگی غربی اصالت فرد مطرح است و تمام تلاش نظریه‌پردازان غربی این است که افراد به خود توجه کرده و به سود بیشتر از هر راه دست یابند (Bamanian & Zandi, 2017). در سبک زندگی مذهبی هم این مسائل مطرح است، اما توصیه می‌کند در کنار نیازهای فردی به تمام ابعاد ارتباط با دیگران، خانواده و طبیعت پرداخته شود؛ بنابراین باتوجه‌به مطالعات انجام‌شده شاخصه‌های سبک زندگی مذهبی را می‌توان در ۴

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]
[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

حوزه ارتباط با خود، ارتباط با دیگران، ارتباط با خدا و ارتباط با طبیعت دسته‌بندی نمود که مؤلفه‌های مربوط به حوزه ارتباط با خود شامل فعالیت‌های زیستی و معیشتی، ارتباط با دیگران مربوط به مسائل داخل و بیرون خانه، ارتباط با خدا شامل فعالیت‌های مذهبی و معنوی و ارتباط با طبیعت شامل فعالیت‌های محیطی و پیرامونی است که در دو زمینه بهره‌مندی از طبیعت و تعامل با طبیعت بررسی می‌شود. مطالب ذکرشده در جدول ۲ جمع‌بندی شده است.

جدول ۲. شاخصه‌های سبک زندگی مذهبی

شاخص‌های سبک زندگی مذهبی			موضوع	ضرورت یا نحوه انجام در منابع اسلامی-ایرانی
			خواب و استراحت	آیات قرآن
				ما خواب شما را مایه آرامش و آسایش قرار دادیم (انبیاء/سوره ۲۱، آیه ۹). خداوند از خانه‌های شما محل سکونت و آرامش برایتان قرار داد (سوره نحل/۸۰).
				روایات و منابع دست‌دوم
				پیامبر اکرم (ص)، خواب خوبان و اندیشمندان یعنی افرادی که استراحت در زندگی را وسیله‌ای برای تجدید توان و تحصیل قوای خویش برای عبادت خداوند و خدمت خلق او می‌نگرند، عبادت می‌شمرد (Majlesi, 1929). امام صادق (ع) می‌فرمایند: سه چیز است که در آن‌ها برای مؤمن آسایش است، خانه‌ای وسیع که ساتر امور خصوصی او و نقصان و بدی حالش از چشم مردم باشد (Falahfar & Reisi, 2022).
			طهارت و پاکیزگی (امور بهداشتی)	آیات قرآن
				و آبی از آسمان برای شما فرو فرستاد تا با آن شما را پاک کند (انفال/سوره ۸، آیه ۱۱) و از آسمان آبی پاک‌کننده نازل کردیم (فرقان/سوره ۲۵، آیه ۴۸).
				روایات و منابع دست‌دوم
				امکان انجام امور فردی بهداشتی جهت حفظ سلامتی تأکید اسلام است – امام صادق (ع) قرارگیری سرویس بهداشتی در پوشیده‌ترین بخش خانه را حکیمانه دانسته‌اند (Falahfar & Reisi, 2022).
			خوردن و پخت‌وپز	آیات قرآن
				در قرآن کریم ۴۸ بار واژه «طعام» و مشتقاتش مانند «یطعمون» و «اطعموا» ذکر شده و ۱۰۷ بار واژه «اکل» و مشتقات آن آمده است، مثلاً: انسان باید به خوراکش بنگرد (عبس، ۲۴). این آیه یکی از آیات مهم قرآن در زمینه توجه به طعام است. ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از چیزهای پاکیزه‌ای که روزی شما کردیم بخورید و خدا را سپاس‌گزارید. در این آیه، انسان به خوردن غذاهای پاکیزه و توجه به خالق آن دعوت می‌شود (بقره، ۱۷۱).
				روایات و منابع دست‌دوم
				پیامبر اسلام (ص) اصل تفکیک‌ناپذیر بودن خوردن و بندگی کردن را بیان می‌دارد: بار خدایا! برای ما در نان برکت قرار ده و میان ما و آن ، جدایی مینداز . اگر نان نبود ، ما نماز نمی خواندیم و روزه نمی گزاردیم و واجب های پروردگارمان را انجام نمی‌دادیم (Hor Ameli, 1993).
			نیاز به مسکن	آیات قرآن
				واژه «بیت» به معنای خانه، ۷۱ بار با مشتقات آن در صیغه‌های «بیت» و جمع آن «بیوت» در قرآن کریم آمده است. برای مثال: خدا برای شما از خانه‌هایتان محل سکونت (و آرامش) قرارداد... گونه نعمت‌هایش را بر شما کامل می‌کند، شاید تسلیم فرمان او شوید! (نحل/سوره۱۶، آیه۸۰ و ۸۱) کارکردهای بسیاری برای خانه است که ازجمله آن‌ها می‌توان به: بیتوته، سکونت (نحل، آیه ۸۰)، امنیت (حجر، آیه ۸۰)، محل انبار و انباشت غذایی (نحل، آیه ۶۸)، استراحت، حفاظت از خود، حفاظت از همسران و دختران، قرارگاه، محل تلاوت آیات الهی و مانند آن‌ها اشاره کرد (قصص، آیه ۵۸؛ حجر، آیه ۸۲؛ نحل، آیه ۶۸؛ نمل، آیه ۱۸؛ آل‌عمران، آیه ۱۵۴؛ احزاب، آیات ۱۳ و ۳۳ و ۳۴).
			کار کردن	آیات قرآن
				در قرآن کریم حدود ۴۰۰ آیه در تشویق به کار و تلاش و بیان ارزش و اهمیت کار و تلاش وارد شده است، برای مثال: (اسراء ۱۹) و آن کسی که سرای آخرت را بطلبد و سعی و کوشش خود را برای آن انجام دهد، درحالی‌که ایمان داشته باشد، سعی و تلاش او از سوی خدا پاداش داده خواهد شد (نجم ۳۹) و اینکه برای انسان جز سعی و کوشش او نیست و سعی‌اش به‌زودی دیده می‌شود او به نتیجه‌اش می‌رسد. سپس به او جزای کافی داده خواهد شد.
				روایات و منابع دست‌دوم
				در کتاب «من لا یحضره الفقیه» شیخ صدوق کسب‌وکار در منزل را زمینه‌ساز خرسندی بیان کردند (Falahfar & Reisi, 2022).
			عدم اسراف و حرص (قناعت)	آیات قرآن
				اسراف نکنید که خداوند اسراف‌گران را دوست ندارد (انعام، ۱۴۱). بهره‌وری غیرمنطقی و اسراف‌گونه از طبیعت، اقدامی نادرست دانسته شده است، برای مثال آیه ۲۱ سوره اعراف: ای فرزندان آدم، به هنگام هر عبادت، لباس و زینت خود را بپوشید و نیز بخورید و بیاشامید؛ ولی اسراف نکنید.
				روایات و منابع دست‌دوم

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

شاخص‌های سبک زندگی مذهبی				در حوزه ارتباط بین مسکن و قناعت امام صادق می‌فرمایند: هر ساختمان و خانه‌ای که بیش از مقدار کفاف و نیاز انسان باشد، روز قیامت وبال گردن صاحبش می‌شود. امام علی (علیه‌السلام) نیز می‌فرماید: از میان مردم، انسان آسوده کسی است که قانع باشد (Amadi, 1989). این جمله حضرت را هیچ‌گاه فراموش نکنید که قناعت لذت زندگی است (Yaqoobi, 1995).
			رضایت (پذیرش داشته‌ها)	آیات قرآن به آنچه ما به گروه‌هایی از آنان دادیم، چشم مدوز و غمگین مباش (حجر/سوره ۱۵، آیه ۸۸). روایات و منابع دست‌دوم نگرش مثبت به تقدیرگرایی درواقع یعنی اعتقاد به اینکه هر آنچه شایسته بوده و از ازل مقدر شده است، برای افراد محقق شده و نباید نارضایتی و گله‌ای از وضع موجود داشت. همین نگرش موجب دنیاگریزی و سازگاری نسبت به وضع موجود در فرد می‌گردد (Khasm Afkan Nezam & Tahbaz, 2023). امام علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: آرزوهای طولانی، نشاط نعمت‌هایی را که دارید از میان می‌برد و آن‌ها را نزد شما کوچک می‌سازد و شما را به کم‌سپاسی وامی‌دارد (Amadi, 1989).
	ارتباط با دیگران	فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی (درون خانه)	تعاملات خانوادگی	آیات قرآن اسلام بر رابطه درست اعضای خانواده تأکید کرده. مثال، آیه ۲۳ اسرا یا ۲۸۸ بقره. از نگاه قرآن، خانواده، مدرسه محبت و دوستی است؛ در آیه ۲۱ سوره روم آمده است: از نشانه‌های او این است که از خود شما جفت‌هایی برای شما آفرید تا نزد ایشان آرامش یابید و میان شما دوستی و مهربانی برقرار ساخت. همانا در این نشانه‌هایی است برای آنان که می‌اندیشند. روایات و منابع دست‌دوم تأکید بر صرف جمعی غذا، پیامبر (ص): هر مردی سفره بگستراند و زن و فرزندانش را بخواند، خدا رحمتش را بر آنان نازل فرماید. ایشان نشستن نزد خانواده را از اعتکاف و عبادت در مسجد مدینه، نزد خدا محبوب‌تر دانست (Falahfar & Reisi, 2022).
		فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی (بیرون خانه)	تعامل با همسایه و دوستان	آیات قرآن داستان مهمان حضرت ابراهیم که نزد او آمدند و گفتند: سلام. گفت: سلام شما مردمی ناشناخته‌اید، در نهان و شتاب‌زده نزد کسان خود رفت و گوساله فربه‌ای آورد طعام را به نزدشان گذاشت و گفت: چرا نمی‌خورید (ذاریات، آیه ۲۶). در آیه ۳۶ نساء به حقوق مسلمانان در قبال همسایگان سفارش ده است. روایات و منابع دست‌دوم امام علی (ع): شرف خانه در وسعت آن و رفت‌وآمد دوستان صالح است (Falahfar & Reisi, 2022). حضرت امام رضا (ع) در سخنی گهربار، ارتباط شایسته با همسایگان و خوش‌رفتاری با آنان را ازجمله اهداف بعثت رسول اکرم (ص) دانسته‌اند (Ansarian, 1981). حضرت علی (ع) یکی از ویژگی‌های افراد باتقوا را ضرر نرسانیدن به همسایه برشمردند (نهج‌البلاغه، خطبه ۱۹۳).
	ارتباط با خدا	فعالیت‌های مذهبی و معنوی	عفت (پوشیدگی و محرمیت)	آیات قرآن محرمیت گفتاری و محرمیت رفتاری در خانه (سوره اسرا، آیه ۵۸). حفظ حریم و محرمیت و توجه به قلمروی خصوصی خانه (سوره نور ۲۸ و۲۷–سوره نساء ۲۳–سوره نحل ۸۰). اجازه گرفتن هنگام ورود به خانه و حریم خصوصی دیگران (محرمیت رفتاری) و حفظ حریم‌ها برای تعاملات اجتماعی ما بین زنان و مردان (سوره نور، آیه ۶۲). روایات و منابع دست‌دوم در اسلام اهمیت زیادی به حریم و حفظ حرمت خانواده نهاده شده است. حریم خصوصی در مباحث حقوق شهروندی، بسیار مهم و اساسی است و یکی از ارزشمندترین مفاهیم اخلاقی است (Omidvari & Hamzenejad, 2022).
			خلوت و عبادت	روایات و منابع دست‌دوم امام صادق (ع) به یارشان توصیه کردند اتاقی را برای عبادت در خانه قرار دهد. انسان برای عبادت و مطالعه نیازمند مکانی آرام است (Falahfar & Reisi, 2022).
			تواضع	آیات قرآن به تبعیت از تعالیم اسلامی که مشی در زمین به تفاخر و غرور را نفی و نهی نموده و برعکس تواضع و فروتنی و عدم خودستایی و تفاخر را توصیه می‌کند (اسراء: ۳۷، لقمان: ۱۸، حدید: ۲۳، فرقان: ۶۳). تواضع در برابر حق، سبب قرار گرفتن انسان در زمره نیکوکاران است (مائده/سوره ۵، آیه ۸۲–۸۴). برخورداری از روحیه تواضع در برابر خدا، مایه ایمان به آیات الهی است (سجده/سوره ۳۲، آیه ۱۵). تواضع برخی از مسیحیان عصر بعثت، مایه حق‌پذیری آنان شد (مائده/سوره ۵، آیه ۸۲–۸۳). تواضع در برابر مؤمنان، مایه جلب محبت خداوند می‌شود (مائده/سوره ۵، آیه ۵۴). برخورد کریمانه در برابر گفتار جاهلانه افراد نادان، برخاسته از روح فروتنی است (فرقان/سوره ۲۵، آیه ۶۳).
	ارتباط با طبیعت	فعالیت‌های محیطی و پیرامونی	تعامل با طبیعت	آیات قرآن آیه ۱۴۳ اعراف، ۲۲ نمل– خدا، طبیعت را یک نشانه خوانده است. در اندیشه اسلامی کیفیت طبیعت، مبنای حیات انسان است. طه / ۵۵ شما را از خاک و عناصر زمین آفریدیم و سپس به زمین بازمی‌گردانیم. دامان سخاوتمند طبیعت، منبع مشیعت انسان، برای مثال آیه۳۳ سوره ابراهیم: و از آسمان باران فرو فرستاد، پس به‌وسیله آن میوه‌ها و حاصل‌ها رویانید تا

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

				روزی شما باشد و آیه ۱۱سوره نحل: اوست که از سوی آسمان برای شما باران فرستاد، تا به‌وسیله آن برای شما کشتزار و زیتون و نخل‌ها و تاکستان‌ها و هر نوع میوه‌ای برویاند.	
				روایات و منابع دست‌دوم	
				در روایتی از امام باقر (ع) سرزندگی در ده چیز ازجمله نگاه به سبزه، آب و طبیعت. (Falahfar & Reisi, 2022).	
			بهره‌مندی از طبیعت، عزت و غنا (بی‌نیازی)	آیات قرآن	
				خداوند است که دریا را برای شما رام و قابل بهره‌گیری آفرید (جاثیه: ۱۲). و آنچه در آسمان‌ها و زمین است، خداوند مسخر و رام شما قرارداد (جاثیه: ۱۳). نه‌تنها تسخیر و امکان بهره‌وری، بلکه آفرینش این پدیده‌ها از سوی خداوند، در اصل برای غنا و بی‌نیازی انسان دانسته شده است اوست که همه آنچه در زمین است، برای شما و در جهت منافع شما آفرید (بقره: ۲۹).	

بنابراین مذهب و آیین‌ها یکی از حوزه‌های مهم سبک زندگی است و سبک زندگی یکی از عوامل متعددی است که بررسی آن در معماری حائز اهمیت است. در این راستا با بررسی مفاهیم معماری روستایی از دیدگاه افراد مختلف و دسته‌بندی مؤلفه‌ها، کلیدواژه‌هایی مثل سادگی، هماهنگ با همه جوانب بومی، هماهنگ و در ارتباط با طبیعت، زیبا و قابل‌تحسین و کارگروهی، به دست آمد که به‌طورکلی معماری روستایی برگرفته از ویژگی‌های محیطی در جهت رفع نیازهای انسانی در محیط است. در شکل ۱ به جمع‌بندی مؤلفه‌های سبک زندگی مذهبی و دسته‌بندی مؤلفه‌های بررسی‌شده و مؤثر بر فضای زیستی روستایی پرداخته شده است.

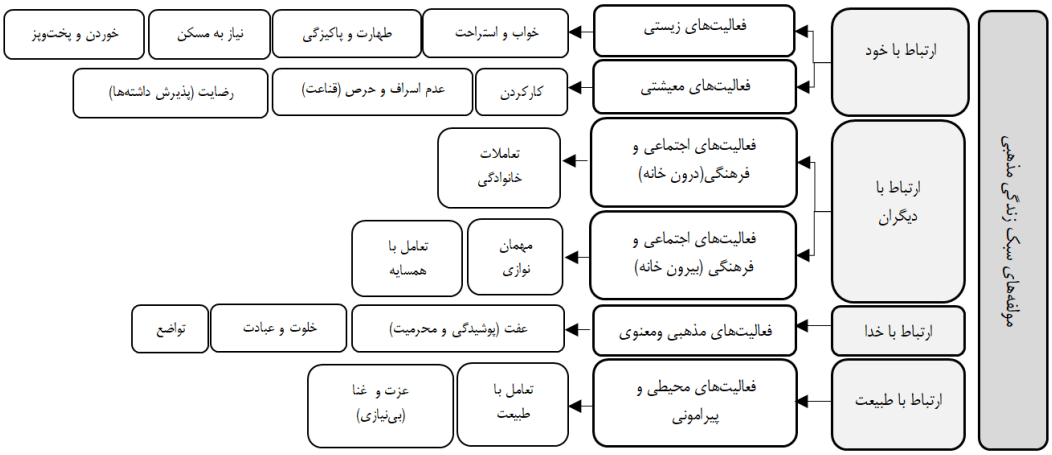

شکل ۱. جمع‌بندی ادبیات موضوع

محدوده موردمطالعه (موردپژوهی)

روستای کرگان یکی از روستاهای استان آذربایجان شرقی است که در دهستان مهران‌رود جنوبی، بخش مرکزی شهرستان بستان‌آباد واقع شده است و در ده کیلومتری مرکز شهرستان واقع گردیده است. این روستا به دو روستای کرگان جدید و قدیم تقسیم شده که هرکدام، یک روستای کامل را تشکیل می‌دهند و بافاصله دو کیلومتری از هم قرار گرفته‌اند. روستای موردمطالعه، کَرگان قدیم است که این روستا در دامنه کوه به‌صورت شیب‌دار واقع شده است و دارای ۱۵۰ خانوار و ۹۶۰ نفر جمعیت است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به‌صورت کیفی بوده و در دو حوزه کلی مطالعات کتابخانه‌ای–اسنادی و مطالعات میدانی صورت گرفته است. در ابتدا به‌صورت مطالعات نظری و بر اساس روش توصیفی–تحلیلی، به بررسی سه مقوله سبک‌بندی، آیین‌های مذهبی و درنهایت رابطه بین سبک زندگی مذهبی و فضای زیست و معماری روستایی پرداخته شد و ابعاد و مؤلفه‌های آن‌ها واکاوی گردید. بعد از مطالعات نظری و بر اساس مدل به‌دست‌آمده از بخش اول، با استفاده از ابزار مصاحبه و برداشت، مطالعات میدانی از روستای کرگان صورت گرفت. اطلاعات به‌دست‌آمده، گردآوری و به ثبت داده‌های موردنیاز پرداخته شد و درنهایت تأثیرات مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در مطالعات نظری، در قالب نمونه‌های عینی در روستای موردمطالعه بررسی شد که فرایند و مراحل ذکرشده در شکل ۲ گردآوری شده است.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]
[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

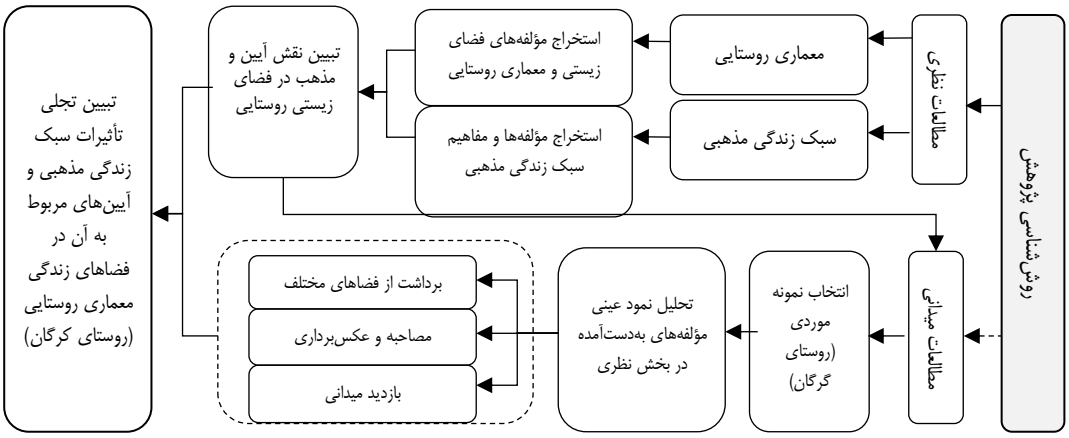

شکل ۲. روش‌شناسی پژوهش

یافته‌های پژوهش

با شروع مطالعات میدانی، از روش بازدید، مصاحبه و برداشت میدانی به تحلیل نمود عینی مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در بخش نظری پرداخته شد که ریز مؤلفه‌های سبک زندگی مذهبی و آیین‌های مربوط به آن در فضاهای زندگی معماری روستای کرگان، تأثیرات مختلفی را نیز به همراه داشتند که تجلی و نمود تفصیلی تمام شاخصه‌ها و ابعاد آن در قالب تصویر و اسکیس در جدول ۳ بررسی شده است.

جدول ۳. یافته‌های پژوهش

سبک زندگی مذهبی			ریز مؤلفه‌ها	تأثیرات مؤلفه‌های سبک زندگی مذهبی بر فضای زیستی روستایی	تجلی و نمود در فضای زیستی روستایی کرگان و کروکی مربوطه		
ارتباط با خود	فعالیت‌های زیستی		خواب و استراحت	– در نظر گرفتن محلی برای استراحت و آرامش – طراحی و ساخت فضای خواب و انبار رختخواب‌ها و وجود درگاه‌هایی در اتاق‌ها	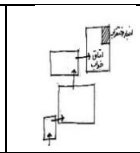		
			طهارت و پاکیزگی (امور بهداشتی)	– نبود فضای دستشویی در خانه و مکان‌یابی آن در پوشیده‌ترین بخش خانه برای رعایت بهداشت و پاکیزگی – فضایی برای کفش‌ها در ورودی برای حفظ پاکیزگی و عدم ورود با کفش به داخل	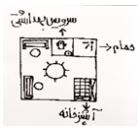		
	فعالیت‌های معیشتی	کار کردن	بیرون کران	ـ سعی در ایجاد فضاهای خدماتی متعدد برای امور مربوط به فضاهای تولید و مصرف ـ تولید لبنیات ازجمله کره، پنیر، سرشیر... و نیاز به انبار ـ محل نگهداری حیوانات نیاز به وجود طویله ـ وجود باغات زنبورداری			 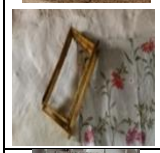
			درون کران	ـ وجود محلی برای قالیبافی – وجود انبار در داخل خانه			
			عدم اسراف و حرص (قناعت)	ـ عدم تخریب یا زیان به محیط‌زیست با استفاده از مصالح تجدیدپذیر – طراحی ساده و کاربردی، پرهیز از ساختن هر چیز بیهوده و اسراف‌گونه در خانه و قناعت در تهیه لوازم‌خانگی			

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]
[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

سبک زندگی مذهبی	ارتباط با خدا	فعالیت‌های مذهبی و معنوی	رضایت و پذیرش داشته‌ها		ـ استفاده از کاهگل و خشت ـ توجه به بستر و نوع خاک بدون حضور و مشورت مهندس ـ استفاده از مصالح بومی در ساخت‌وساز ـ استفاده از پشت‌بام به‌عنوان انبار علوفه – استفاده چندمنظوره از فضاها			
			تعاملات خانوادگی	فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی (درون خانه)	– خانواده‌های بزرگ و زندگی جمعی در جوامع مذهبی و روستایی (تعداد اتاق‌های زیاد و بزرگ) – فضاهای مشترک و بزرگ برای گردهمایی خانواده‌ها – اتاق‌های متعدد و تودرتو برای زندگی جمعی چند خانواده	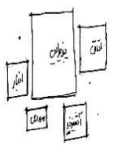		
	ارتباط با دیگران		همسایه و دوستان	درون خانه	– فضایی مناسب برای پذیرایی از مهمان، مثلاً: سالن پذیرایی بزرگ و راحت در عرصه عمومی و نزدیک به ورودی خانه و دارای اسباب پذیرایی و تزیینات مذهبی برای انتقال مهمان‌نوازی	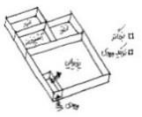		
				بیرون خانه	ـ طراحی بناها و فضاهای میدانی و جمعی برای ارتباط شایسته گردهمایی با همسایگان و برگزاری مراسمات خاص			
			عفت و پوشیدگی و محرمیت		– اصل تقدم درون‌گرایی بر برون‌گرایی و ارتباط تنگاتنگ درون و برون بنا با رعایت سلسله‌مراتب حرکت	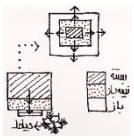		
					ـ طراحی ایوان به‌صورت سرپوشیده ـ به دلیل کاهش فاصله خانه‌ها، کمتر از گذشته از ایوان استفاده می‌شود			
					ـ عدم وجود پنجره در همکف ـ طراحی هشتی و دالان دسترسی به حیاط در خانه‌ها ـ رعایت سلسله‌مراتب دسترسی و جلوگیری از دید نامحرم	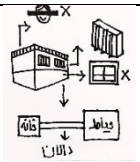		
					ـ عدم قرارگیری بازشوی بزرگ به‌غیراز ورودی در همکف ـ بلند ساختن دیوار جان‌پناه اطراف بنا –ورودی‌های جداگانه برای عرصه عمومی و خصوصی	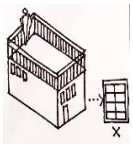		
					ـ آشپزخانه بسته ـ کاهش فضاهای مشترک ـ ایجاد دالان بین درون و بیرون خانه و رعایت عرصه‌بندی خصوصی، عمومی، نیمه‌خصوصی و نیمه‌عمومی	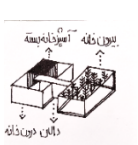		
			خلوت و عبادت		ـ در نظر گرفتن مکانی برای عبادت و استفاده از تزیینات باتوجه‌به نمادها و نشانه‌های مذهبی در داخل خانه – خانه دارای پیوند ناگسستنی با باورها – خانه خلوتگاهی برای ساکنانش			
			تواضع		– بافت و کالبدی هماهنگ، جداره‌های ساده و یکنواخت سمت فضای عمومی ـ سادگی و دور از تجمل‌گرایی			

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

	ارتباط با طبیعت	فعالیت‌های محیطی و پیرامونی	تعامل با طبیعت	ـ حفظ آسایش و امنیت روحی و تأمین شرایط آسایش ازنظر اقلیمی ـ توجه به بستر اقلیمی جهت مصرف اندک انرژی و هماهنگی با آن – وجود حیاط به‌عنوان فضای اصلی، نشاط‌آور و ارتباط‌دهنده فضاهای مختلف			
			عزت و غنا (بی‌نیازی)	– عدم وابستگی به واردات و خودکفا بودن و استفاده از ظرفیت حرارتی خاک ـ جهت‌گیری مناسب بنا برای بهره‌مندی از تابش نور خورشید و بادهای مطلوب و هماهنگی با تغییرات فصلی			

نتیجه‌گیری

نگاه انسان به هستی در معماری‌اش هویدا می‌شود. در ساخت این نگاه و جهان‌بینی بشر، عوامل مختلفی تأثیرگذار است. یکی از عوامل اصلی این پژوهش، بررسی تأثیر نگرش آیینی و مذهبی انسان در سبک زندگی روستایی و در این راستا نحوه شکل‌گیری فضای زیست روستایی است. نگرش مذهبی بشر در ساخت خانه‌اش تأثیر دارد و آن را بازگو می‌کند و باید توجه داشت معماری بومی در هر مقطعی از تاریخ دارنده کارکرد ویژه‌ای بوده و با اینکه همواره در طول تاریخ با تحولات مختلفی روبه‌رو شده اما کماکان هویت خود را حفظ کرده و ازآنجاکه نشان‌دهنده آداب‌ورسوم، روحیه و احساسات و اندیشه و عقاید آیینی و مذهبی مردم هر سرزمین است، می‌توان از آن به‌عنوان شناسنامه مردم هر سرزمین یاد کرد. باتوجه‌به مطالعات نظری انجام‌شده در این پژوهش، می‌توان به این جمع‌بندی دست یافت که، سبک زندگی مذهبی مردم روستای کرگان می‌تواند تأثیرات متعددی بر فضاهای زیستی آن‌ها داشته باشد که همه حوزه‌های رفتاری و معماری و فعالیت‌ها را ازجمله فعالیت‌های زیستی و معیشتی، مذهبی و معنوی، محیطی و پیرامونی، اجتماعی و فرهنگی را شامل می‌شود. این فعالیت‌ها را می‌توان در ۴ حوزه اصلی ارتباط با خود، ارتباط با دیگران، ارتباط با خدا و ارتباط با طبیعت دسته‌بندی نمود. از شاخصه‌ها و ابعاد سبک زندگی مذهبی، بخش ارتباط با خود، شامل فعالیت‌های زیستی و معیشتی است. در فعالیت‌های زیستی، ریز مؤلفه‌های خواب و استراحت، طهارت و پاکیزگی در طراحی و ساخت فضای خواب و انبار رختخواب‌ها همچنین در مکان‌یابی سرویس بهداشتی تأثیرگذار هستند و در بخش فعالیت‌های معیشتی، ریزمؤلفه‌های کار کردن، عدم اسراف و رضایت و پذیرش داشته‌ها تأثیر چشمگیری در ایجاد فضاهای خدماتی داشتند یا در بخش ارتباط با دیگران، فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی در درون خانه و بیرون خانه مطرح می‌شوند که ریزمؤلفه‌های تعامل با همسایه و مهمان‌نوازی مربوط به تعاملات بیرون خانه می‌باشند که در طراحی بناها و فضاهای میدانی و جمعی برای ارتباط شایسته با همسایگان و برگزاری مراسمات خاص مؤثر هستند و تعاملات درون خانه مربوط به تعاملات خانوادگی است که در طراحی فضاهای مشترک و بزرگ برای گردهمایی خانواده‌ها و زندگی جمعی چند خانواده تجلی می‌یابد. در بخش ارتباط با خدا، فعالیت‌های مذهبی و معنوی و ریزمؤلفه‌های عفت و پوشیدگی و محرمیت، خلوت و عبادت و تواضع مطرح می‌شوند که باعث رعایت سلسه‌مراتب دسترسی، تفکیک عرصه‌ها، توجه به ابعاد و ارتفاع بازشوها و جلوگیری از دید نامحرم، همچنین طراحی فضاهای عبادتی ساده و به دور از تجمل‌گرایی می‌شوند. همچنین در بخش ارتباط با طبیعت، ریز مؤلفه‌های تعامل با طبیعت و بهره‌مندی از طبیعت تأثیر چشمگیری در توجه به بستر اقلیمی جهت مصرف اندک انرژی و هماهنگی با آن داشته است. با بررسی این حوزه‌ها در روستای کرگان مشخص شد یکی از عوامل مهم تأثیرگذار در ساخت فضاهای زیستی روستای کرگان، مؤلفه‌های سبک زندگی مذهبی است.

سپاسگزاری

با سپاس از همکاری تمامی اهالی محترم روستای کرگان که در مراحل انجام کار میدانی و مصاحبه کمال همکاری را داشتند، در پایان لازم است از خانم دکتر مینو قره‌بگلو، مهندس زهرا قدیری و آیناز صادقی که ما را یاری کردند، سپاسگزاری گردد.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

References

Abbasi Maleki, N., Andaroodi, E., Mazaherian, H., & KHaghani, S. (2022). The Role of Anthropology of Domestic Space: Rereading of Architectural Patterns of Houses in Azerbaijan During 2nd Pahlavi Period according to Lifestyle of Inhabitants (Scope of Malekan, Bonab and Maragheh cities). Journal of Architectural Thought, 6(11), 17-34. (in Persian)

Aghaeimehr, M., Gharehbaglou, M., & Pirbabaei, M. T. (2023). Structuration of Residential Spaces Architecture with Iranian-Islamic Culture Approach. The culture of Islamic architecture and urbanism, 8 (1), 79-100. (in Persian)

Ahmad bin Abi Yaqoob (Ibn Wah Yaqoobi). (1995). Tarikh Al-Yaqoubi (Translator: Aiti, M. I.). Tehran: Scientific and Cultural Publishing Company.

Amadi, T. Abdul Wahid, bin. M. (1989). Gharar al-Hakam and Darr al-Kalam. Qom: Dar al-Kitab al-Islami.

Ansarian, H. (1981). Satiety in prayer. Islamic Services Association. (in Persian)

Bamanian, M. R., & Zandi, M. (2017). Iranian housing and lifestyle. Tehran: first and last. (in Persian)

Bazaei, M., Ghasemi Sejani, M., Shojaei, S. A., & Madaghi, S. M. (2021). Examining lifestyle changes and their effects on the architecture and spatial configuration of native houses (case study: native houses of the Qajar and Pahlavi periods of Shiraz), Research Institute of Humanities and Cultural Studies, 11(2), 45-71. (in Persian)

Darvish Nouri, S., Karimi, M., & Hervey, H. (2018). Investigating the correlation of environmental behaviors and social justice with environmental lifestyle. Environmental Management and Sustainable, 2(3), 42-44. (in Persian)

Dashti, M. (2000). Nahj al-Balagheh, compiled by Seyyed Razi. Qom: Mashhoor. (in Persian)

Ebrahimi, Gh., Soltanzadeh, H., & Keramati, Gh. (2017). The Reflection of the West Culture in the Life Style and the Architecture of the Houses in the Late Qajar Dynasty in Hamadan. BAGH-E NAZAR, 14(47), 29-38. (in Persian)

Falahfar, F., & Reisi, M. M. (2022). Reading the Effect of House Structure on Iranian -Islamic Lifestyle Over Time (Case Study in Kashan City), 7 (1), 193-210. (in Persian)

Fazeli, H. R., & Ansari Moghadam, M. (2018). principles and characteristics of the Quranic lifestyle (a case study of each family member). Journal of Islamic Studies and Research, 1(7), 91-106. (in Persian)

Gharehbaglou, M., & Ashtiani, HR. (2022). The Role of Mental Schemes in the Formation of Traditional Maragheh Housing Pattern. Journal of Architectural Thought, 6(12), 40-57. (in Persian)

Gudarzi, Gh. R., Chahardoli, A., Mahdavi Kani, M. S., Bagheri Keni, M. E., & Ghafari, S. (2018). Life style model from the perspective of Velayat Faqih: Imam Khomeini and Imam Khamenei. Scientific Quarterly Journal of Interdisciplinary Studies of Strategic Knowledge, 9 (36), 57-78. (in Persian)

Hasani, M. H., Zokaei, M. S., Talebi, A.t., & Entezari, A. (2017). Conceptualizing Cultural lifestyle. institute for humanities and culture studies(İHCS), 8(1), 23-44. (in Persian)

Hor Ameli, M. bin. Al-H. (1993). Shiite means. Qom: Al-Bayt Foundation, peace be upon them, for the revival of tradition.

Irvani, J. & Jalaian Akbarnia, A. (2013). Economic lifestyle in Quranic society and Western society. Islamic Social Research, 19(97), 68-41. (in Persian)

Khasm Afkan Nezam, E., & Tahbaz, M. (2023). Recognition and Conceptualization of the Expression of Contentment Culture in Guilan Rural Society and Architecture (Case study: Mir Sayyar Shekili House). The culture of Islamic architecture and urbanism, 8 (1) ,1-29. (in Persian)

Mahdavi Kani, M. S. (2008). The concept of lifestyle. Institute For Humanities And Culture Studies, 1(1), 199-230. (in Persian)

Majlesi, M. B. bin. M. T. (11th century AH). Behbodhi, M. B. (1929). (corrected). Al-Anwar, B. Vol. 93, (5th edition: 2016)

Mazhary, ME., & Poodat, F. (2019). The Role of Rituals in the Structure of Traditional City (The Case Study: Shushtar City). Social Development, 13(4), 178-208. (in Persian)

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]

Naeimi Taraei, P. (2021). A survey on the disclosure of Islamic-Iranian Lifestyle in the Architecture of Residential Complexes (Case study: Livingrooms and guest rooms in residential complexes in Tabriz). *The Culture of Islamic Architecture and Urbanism*, 6 (1) :157-175. (in Persian)

Omidvari, S., & Hamzenejad, M. (2022). A Comparative Study of the Concept of "Privacy" in the House of Islamic Countries in the Middle East (Case Study: Houses of Isfahan, Sanaa, Damascus). *Journal of Researches in Islamic Architecture*, 10 (3), 145-168. (in Persian)

Qur'an. (2016). Translated by Mehdi Elahi Ghomshei. Tehran: Islamic Publications, 3rd ed.

Rafatjah, M., & Vafadar, Z. (2014). Life style and its Relation with Religious Identity. Socio-cultural Development Studies, 3(2), 113-127.

Saboorian, M. (2021). Ayatollah Khamenei on lifestyle in the evolutionary scheme of Islamic Revolution of Iran. Journal of Social Theories of Muslim Thinkers, 10(2), 251-271. (in Persian)

Samad zade, R., Rezanejad asl bonab, H., Salak gahgarakhi, R., & Ghasemzade, B. (2017). Investigating Housing Architecture Characteristics Based on Culture and Lifestyle Criteria: A Comparative Approach to Traditional and Modern Architecture. Sociology of life style, 2(6), 35-63.

Sheikhakbari, N., Soheili, J., & Armaghan, M. (2022). The Influence of Modernistic Lifestyle on Privacy in Extrovert Houses of the First Pahlavi Period (Tehran Armanshahr). Architecture and Urban development, 14(37), 98-79. (in Persian)

Zandieh, M. (2019). The Influence of Religion on Development of Architecture in Iran and in the World. Science and Religion Research, 10(1), 187-203. (in Persian)

DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81

[Downloaded from jhre.ir on 2026-10-16]

[DOI: https://doi.org/10.22034/44.189.81]